

กฎหมายว่าด้วยประกันภัย

ข้อความเบื้องต้น

๑. การประกันภัยคืออะไร

การประกันภัยเป็นการเฉลี่ยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่น ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบเคราะห์กรรมให้พ้นจากความเสียหาย โดยผู้รับประกันภัยจะเป็นคนกลางที่คอยเฉลี่ยภัยไปยังบุคคลอื่นที่ร่วมประสมภัยในลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีความมั่นใจในการที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ตน โดยยอมเสียสละรายได้เป็นค่าส่งเบี้ยประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัยซึ่งผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางที่จะจัดสรรเฉลี่ยความเสียหาย

๒. ประวัติความเป็นมาของการประกันภัย

การประกันภัยโดยหลักทั่วไปอาจแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

- (๑) ประวัติของการประกันวินาศภัย
- (๒) ประวัติของการประกันชีวิต

(๑) ประวัติของการประกันวินาศภัย

การประกันภัยเป็นที่รู้จักกันมานานกว่า ๒,๒๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราชในสมัยบาบิโลน (Babylon) มีการค้าขายติดต่อระหว่างหัวเมืองต่าง ๆ โดยพ่อค้าที่ผลิตสินค้าได้ให้ลูกจ้างหรือทาสของตนออกไปเร่ขายสินค้าให้ เมื่อถูกปล้นสดมภ์หรือสินค้าถูกภัยพิบัติเสียหาย ทำให้เจ้าของสินค้าต่างสูญเสียทรัพย์สินเงินทองมากมาย จึงได้มีการคิดที่จะป้องกันและรักษาสินค้าโดยนำทรัพย์สิน ภรรยา และบุตรของพ่อค้าเร่เป็นประกัน เมื่อเกิดการสูญเสียหรือความเสียหายในสินค้า หากไม่ใช่ความผิดของพ่อค้าเร่และพ่อค้าเร่ได้ป้องกันสินค้าอย่างเต็มที่แล้วจะรับทรัพย์สินหรือบุตรภรรยาคืนไปได้ แต่หากเป็นความผิดของพ่อค้าเร่หรือพ่อค้าเร่มิได้ป้องกันสินค้า

พ่อค้าแร่จะต้องถูกยึดทรัพย์สิน บุตร ภรรยาخذใช้เป็นค่าเสียหาย^(๑)

การประกันภัยในสมัยแรกๆ นั้นรู้จักกันในรูปของการประกันภัยทางทะเล (Marine Insurance) โดยนำเอาเรือหรือสินค้าของตนเป็นประกัน และได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเป็นลำดับ ต่อมาในศตวรรษที่ ๑๕ ได้มีกฎหมายประกันภัยทางทะเลใช้บังคับในประเทศอิตาลีและในอังกฤษ มีการวางหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๖๐๑ ได้มีการจัดตั้งศาลชั้นพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเล และเมื่อมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นก็ได้มีกลุ่มบุคคล (Underwriter) เข้าร่วมรับประกันความสูญเสียชีวิตหรือความเสียหายโดยมีแหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสินค้า มีการรับประกันความเสียหายตามร้านกาแฟ มีร้านหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากซึ่งถือเป็นบิดาแห่งการประกันภัยคือร้านกาแฟของ Edward Loyed

ส่วนการประกันอัคคีภัยได้เริ่มมีขึ้นโดยการเฉลี่ยความสูญเสียชีวิตของสมาชิกจากอัคคีภัย เมื่อมีไฟไหม้ครั้งใหญ่ในกรุงลอนดอนเมื่อปี ค.ศ. ๑๕๖๖ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าในทางอุตสาหกรรมมากขึ้น เมื่อเกิดอัคคีภัยกับโรงงานอุตสาหกรรม คลังสินค้า ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ลงทุนอย่างมาก จึงได้มีการเริ่มจัดตั้งสำนักงานประกันภัยขึ้น แต่การดำเนินงานยังเป็นเพียงส่วนบุคคลเท่านั้น และยังไม่เจริญเท่าที่ควร สำนักงานประกันภัยที่จัดตั้งแห่งแรก คือ สำนักงานของ Dr. Nicholas Barbon ชื่อ “The Fire Office” ต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักงานประกันภัยขึ้นอีกหลายแห่ง มีการแข่งขันกันมากโดยไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ทำให้กิจการประกันภัยได้รับความกระทบกระเทือน ต่อมาจึงได้เริ่มมีการควบคุมการประกันอัคคีภัยขึ้น โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ Fire Office Committee (F.O.C.) ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานต่างๆ ของบริษัทรับประกันภัย เช่น ควบคุมการخذใช้ค่าสินไหมทดแทน การวางกำหนดอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่สมควร

(๒) ประวัติของการประกันชีวิต

การประกันชีวิตเริ่มจากกิจการทางศาสนา มีการรวมกันเพื่อช่วยเหลือในกลุ่มสมาชิก โดยจัดทำในรูปสมาคมสงเคราะห์ เมื่อสมาชิกของสมาคมคนใดถึงแก่ความตายก็จะได้รับการช่วยทำศพและค่าใช้จ่ายในการทำพิธีทางศาสนาอีกด้วย ต่อมาได้มีการวิวัฒนาการมาเรื่อยๆ โดยจัดทำเป็นรูปสมาคมต่างๆ นอกจากค่าใช้จ่ายในการทำศพแล้วยังมีการช่วยเมื่อสมาชิกเจ็บป่วยหรือประสบภัยพิบัติต่างๆ ต่อมาได้เจริญขึ้นมากจนมีสภาพคล้ายกับการประกันชีวิต

(๑)ศ.ดร.ไชยง ชูชาติ, “ประวัติการประกันภัย” วารสารประกันภัยเล่มที่ 1 ปี 2512 หน้า 28.

ในปัจจุบัน คือมีการช่วยเหลือทั้งในการเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตหรือโดยประสออุบัติเหตุ แต่ในบางประเทศเห็นว่าการประกันชีวิตเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายจึงได้มีการออกกฎหมายห้ามไว้ เช่น ในอิตาลีหรือฝรั่งเศส แต่ในประเทศอังกฤษไม่มีการห้าม จึงมีการประกันชีวิตอย่างเสรี จนกระทั่งรัฐสภาอังกฤษได้ออกกฎหมาย โดยกำหนดให้ผู้รับประกันต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้เอาประกันภัยด้วย มิฉะนั้นจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้การประกันชีวิตในประเทศอังกฤษจะไม่ถูกห้ามแต่ก็ไม่ได้ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร จึงได้มีการจัดตั้งสมาคมประกันชีวิตขึ้น เรียกว่า The Equitable Assurance Society of London ซึ่งเป็นสมาคมแรกและได้จดทะเบียนเมื่อ ค.ศ.๑๗๖๒ และได้มีการปรับปรุงวิธีการรับประกันภัย อัตราเบี้ยประกันภัย กรมธรรม์ประกันภัยเงินที่จะจ่ายแก่ผู้เอาประกันภัย ฯลฯ จนทันสมัยขึ้น กิจการประกันชีวิตจึงได้แพร่หลาย และเจริญขึ้นจนได้รับความนิยมนมากขึ้นเป็นลำดับ

(๓) ประวัติการประกันภัยในประเทศไทย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีการประกันภัยกันบ้างแล้ว แต่ก็เป็นการกระทำระหว่างชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาค้าขายในประเทศไทย กิจการประกันภัยในประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันมานานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์ดีดจากประเทศอังกฤษ และทรงเกรงว่าจะเกิดความเสียหายระหว่างทางจึงได้ทรงประกันภัยระหว่างขนส่งไว้ แต่การประกันวินาศภัยในขณะนั้นมักจะเป็นกรณีที่ชาวต่างประเทศที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทยเป็นผู้เอาประกันภัย ทั้งยังมีตัวแทนของบริษัทรับประกันภัยต่างประเทศมาตั้งดำเนินกิจการในประเทศไทย เช่น บริษัทอีสเอเชียติก ห้างบอเนียว ห้างสก๊อต เป็นต้น โดยมีทั้งการประกันวินาศภัยและการประกันชีวิต ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีคณะทูตจากประเทศอังกฤษเข้ามาเจริญสนธิไมตรีในการพาณิชย์ ได้ขอพระบรมราชานุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย พระองค์จึงได้ทรงอนุญาตให้บริษัทอีสเอเชียติก จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย อังกฤษดำเนินธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยได้

การควบคุมกิจการประกันภัยในประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายควบคุมแต่อย่างใด จนได้มีประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๖๗ จึงได้มีการบัญญัติในเรื่องการประกันภัยขึ้น

๓. การควบคุมกิจการบริษัทรับประกันภัยในประเทศไทย

การควบคุมในชั้นเริ่มแรกเพียงแต่ควบคุมการจัดตั้งบริษัทรับประกันภัยซึ่งต้องขอพระราชทานอนุญาตจึงจะจัดตั้งใน ร.ศ.๑๓๐ ได้มีพระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท และต่อมาเมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.๒๔๖๗ ก็ได้เริ่มมีการควบคุมการก่อตั้งบริษัทประกันภัยโดยมิให้จัดตั้งบริษัทประกันภัยโดยเสรี แต่การควบคุมก็ยังคงใช้บทบัญญัติการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนบริษัทในลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณะ พ.ศ.๒๔๗๑ ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการประกันภัยธนาคาร หรือกิจการอื่น ๆ ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันนี้ นอกจากจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะการนั้น (แต่ขณะนั้นยังไม่มี) (มาตรา ๗) ส่วนบรรดาที่มีอยู่ก่อนต้องมาขอรับอนุญาตภายในหนึ่งปีนับแต่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ส่วนที่จะจัดตั้งต่อไปต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล โดยขออนุญาตกับกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ต่อมาได้มีประกาศของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมกำหนดเงื่อนไขในการขอรับอนุญาตในการจัดตั้งบริษัทรับประกันภัย เช่นจะต้องมีทุนทรัพย์และฝากไว้กับรัฐบาลไทยหรือสถานทูตไทยในต่างประเทศ รายงานแสดงทรัพย์สินกิจการต่าง ๆ ของบริษัท ฯลฯ แต่ก็มีเพียงเงื่อนไขไม่มากนักและยังไม่รัดกุมเพียงพอจึงได้มีการประกาศแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นอีก ๒ ครั้ง แต่ก็ยังขาดการกำหนดเงื่อนไขที่จะควบคุมในสาระสำคัญอีกมาก

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยและร่างพระราชบัญญัติประกันชีวิตเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๐ ซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย เพราะพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติควบคุมการดำเนินงานบริษัทรับประกันภัยในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นคงแก่ผู้ที่เข้ามาทำสัญญาประกันภัย เป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย และนอกจากนั้นการจัดตั้งกิจการประกันภัยต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ (คือกระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน) (ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๕๘ พ.ศ.๒๕๑๕)

๔. ประโยชน์ของการประกันภัย

ถ้าจะกล่าวถึงประโยชน์ของการประกันภัยแล้ว การประกันภัยมีประโยชน์มากมาย มีทั้งประโยชน์ต่อสังคมทั่วไป ประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ ประโยชน์ต่อตัวผู้เอาประกันภัย และครอบครัว การประกันภัยเป็นการบรรเทาความเสียหาย การสูญเสียในทางเศรษฐกิจ

โดยมีบุคคลหลายคนมาร่วมกันเฉลี่ยความเสียหายในภัยที่เกิดขึ้น

ประโยชน์ในทางธุรกิจ ทำให้เกิดมีความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจการค้าของผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้เอาประกันไม่ต้องรับเสี่ยงภัยแต่ผู้เดียวเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการป้องกันการเสี่ยงภัยที่ผู้เอาประกันภัยอาจจะต้องกระทำด้วยตนเองถ้าไม่มีบริษัทรับประกันภัย และยังช่วยส่งเสริมให้มีการลงทุนในการดำเนินธุรกิจต่างๆ อีกด้วย เพราะเมื่อบริษัทรับประกันภัยมีเงินทุนสำรองมากขึ้นสามารถรวบรวมทุนให้กู้ยืมเพื่อจะได้นำไปลงทุนกิจการต่างๆ ทำให้ประเทศมีเศรษฐกิจดีขึ้น

ประโยชน์ในด้านตัวผู้เอาประกันภัยและครอบครัว เป็นการสร้างความมั่นคงต่อครอบครัวและต่อตัวผู้เอาประกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกันชีวิตหรือการประกันวินาศภัยที่เกิดกับทรัพย์สิน เช่น อคคีภัย อุบัติเหตุ เป็นต้น ส่วนตัวผู้เอาประกันอาจจะประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์เพื่อจะเก็บเงินไว้ใช้จ่ายในยามชรา เมื่อไม่สามารถทำงานหารรายได้ไปอีกต่อไป และเป็นการสร้างฐานะของผู้เอาประกันภัยและครอบครัว และเป็นการช่วยส่งเสริมการออมทรัพย์

ประโยชน์ต่อสังคม การประกันภัยจะช่วยลดการเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยโดยการกระจายความเสียหายที่เกิดขึ้นออกไป เป็นการลดการเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นในสังคมด้วย และลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ชุมชนจะต้องเสียโดยผู้รับประกันภัยเข้าไปรับผิดชอบแทน และบริษัทรับประกันภัยยังสามารถนำเงินจากเบี้ยประกันภัยไปลงทุนในกิจการต่างๆ เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศทางหนึ่ง เป็นการพัฒนาประเทศและสังคมให้เจริญและมีความมั่นคงในอนาคต ทั้งยังช่วยส่งเสริมการประหยัดของสมาชิกในสังคม นอกจากจะสร้างฐานะให้แก่ผู้เอาประกันและครอบครัวแล้วยังสร้างฐานะให้แก่สังคมให้ดีขึ้นอีกด้วย